

blaadje om een of andere niet nader verklaarde reden aan hun neus zien voorbijgaan.]

Helemaal conform aan zijn promotieopdracht is *PIGMENT* dus op de eerste plaats smaakmaker, op de tweede plaats document, en pas op de derde plaats duiding. Kritiek is helemaal niet aan de orde; van een eigen discoursontwikkeling –bijvoorbeeld over (artistieke) onderwaardering en (maatschappelijke) overschatting, zoals Manu Claeys in zijn essay beweert– is hier nauwelijks sprake. In het beste geval kan je de keuze om te focussen op een aantal individuele kunstenaars –waarvan velen zich duidelijk inlaten met de band met het publiek– begrijpen als een poging om de artistieke onderwaardering en de maatschappelijke overschatting te counteren. Maar of met deze *small is beautiful*-benadering de basis gelegd is voor ‘een nieuw verhaal over de maatschappelijke relevantie van podiumkunsten’? Dat nieuwe verhaal ruikt in elk geval verdacht veel naar de promotie van een *kleurrijk Vlaanderen* dat perfect aansluit bij het exotische beeld dat men in het buitenland koestert van België en zijn bewoners: sympathiek, lichtjes anarchistisch en surrealistisch, lichtjes internationaal ook, maar vooral ongevaarlijk en overwegend blank. Net zoals in het heersende politieke –*kleurrijk Vlaanderen*–discours staat in *PIGMENT* de Vlaamse aanwezigheid in Brussel in het teken van culturele infra-

structuur en internationale uitstraling. Het geduldige, zoekende werk van een aantal Brusselse artiesten en andere inwoners van de Belgische hoofdstad is zeker op zijn plaats in een nieuw, kleurrijk verhaal over de maatschappelijke relevantie van podiumkunsten, maar past duidelijk niet in een boek dat de Vlaamse podiumkunsten internationaal moet promoten.

Conclusie: de kleurfilter waarmee het VTi zijn beelden projecteert, biedt een erg specifieke lezing van het Vlaams podiumlandschap. De *PIGMENT*-projectie maakt heel wat veldwerk onleesbaar en laat een aantal aspecten (tendensen?) on(der)belicht.

Marleen Baeten

MICHEL UYTTERHOEVEN E.A.,
*PIGMENT. TENDENSEN IN HET
VLAAMSE PODIUMLANDSCHAP,
LUDION/VTi, 2003, 204 PP, 30 EURO.*

TWEE NIEUWELINGEN IN HET REK VAN DE BROOK-PUBLICATIES

Het verleden tot leven gebracht

Er komen tegenwoordig nogal wat publicaties over theaterregisseur Peter Brook op de markt. Op zijn 78ste heeft hij de periode van de richtinggevendende manifesten achter zich. Het wordt stilaan tijd voor de overzichten. Brook gaf zelf het signaal door in 1998 zijn memoires *Threads of time* uit te brengen (Methuen, 241 p). Wie nog wat in de hangmappen zitten heeft, volgt het voorbeeld van de meester. Zo herinnerde zich iemand een lezing die Brook in Berlijn had gegeven, over Shakespeare nog wel, die levenslang zijn grote inspiratie was. Hern Books wist er toch nog 36 pagina's uit te puren, dankzij een lettertype waar ook eerste lezertjes hun voordeel kunnen mee doen (*Evoking Shakespeare*, 1999).

Conversations with Peter Brook

Ook Margaret Croyden achtte haar tijd gekomen. Deze dame schreef onder meer voor de *New York Times* en *Village Voice*; daarnaast leverde ze bijdragen voor het kunstprogramma *Camera Three* op CBS. Jarenlang volgde ze zowel Brook als zijn werk, hetgeen resulteerde in interviews over zijn belangrijkste producties. Ze reisde hem achterna tot in Iran toen hij er *The Orghast* deed, ze was er bij toen in Avignon *The Mahabharata* heronnen werd. Tussendoor zagen ze elkaar waar het leven hen samenbracht, soms in Londen en Parijs, een andere keer in New York.

Croyden heeft dertien cuvées uit haar kelder gehaald, gebrouwen tussen 1970 en 2000. Dat klinkt indrukwekkend. Het zou al wat naar omvattendheid durven neigen. Toch mogen we niet vergeten dat Brook al een ervaren rot van 45 jaar was toen zij haar dictafoontje aanzette.

Hij heeft dan al heel wat (Britse) watertjes doorzwoomen, opera's in Covent Garden en spraakmakende Shakespeares inclusief. De periode die Croyden met haar interviews overschouwt, is nauwelijks langer dan het deel van Brooks actieve loopbaan dat onbesproken blijft.

Hoe Croyden haar interviews indertijd heeft uitgeschreven voor de krant is me niet bekend. Misschien niet eens in vraag- en antwoordvorm. De versies die in *Conversations with Peter Brook, 1970-2000* staan, zijn dat wel en lijken me dicht bij de ruwe materie te liggen. Ze geven niet de indruk erg bewerkt te zijn. Het zou me niet verbazen als de letterlijke transcripties zo uit haar archief zijn gehaald en zonder veel obstructie de weg naar het boek vonden.

Dit is niet het soort werk om wild van te worden. Niet van het interview zoals het toen werd afgenomen, omdat Croyden een behoorlijk vervelende tante is die haar onderwerp voortdurend op zijn woord pakt, zelf weinig inbrengt en te zelfverliefd is om te schrappen in de zwakke passages. Ze is beslist niet het type interviewer dat maar tien percent van het gesprek overhoudt. De interviews zoals ze nu tot ons komen, in chronologische volgorde, kunnen al evenmin enthousiasmeren. Er is te weinig werk geleverd om ze te bewerken in het licht van nu. De rode draden zijn niet aangezet, er is te veel versplintering. De bruikbaarheid heeft voornamelijk betrekking op die ene productie, toen, in 1970. Het valt te vrezen dat Croyden de bevestiging is van het misverstand dat het interview een makkelijk genre is. Draai de kraan maar open, het vat loopt wel vol.

Maar kom, dat zijn opmerkingen